

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czímezendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Erdélyi gazd. 592. szám.
egylet. 1875

Szives tudomásul!

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya Bod Károly urnak az „Erdélyi Gazda“ idei 40. számában: „Még egy pár szó az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányához“ czim alatt foglalt felszólalását tüzetesen tárgyalván, elhatározta, hogy miután az abban jelzett visszás állapotok elhárítása csakis az országgyűlés, illetőleg a kormány által remélhető, a felszólalást beható tárgyalás és figyelembevétel végett a n. t. erdélyi képviselők országgyűlési értekezletéhez azon tiszteletteljes kérés mellett teszi át, miszerint ez érdemben akár törvényhozási, akár rendeleti uton végleges szabályozás és elintézését kieszközölni sziveskedjenek.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának Kolozsvártt, 1875. october hó 11-én tartott ülésének megbízásából kiadta

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

A hasznos emberekről.*)

Nemzetek és egyének élete akkor fejlődik biztosan, szabályosan, ha aspiratiójában, törekvésében és tényeiben mindeniket ész és észszerű elvek, nem pedig előítéletek, indokolatlan vágyak és szenvedélyek vezérik.

Egyének és népnek, — ha szabad, ha gazdag és megelégedett akar lenni, első szüksége: a igazság.

E rövid bevezetés után őszintén bevallom, hogy e nagyra becsült alkalommal „A hasznos emberekről“ czimű értekezésemben egy néhány olyan közgazdasági, vagy ezzel rokon igazságot akarok elmondani, melynek tekintetbe vétele mindnyájunkra nézve csak hasznos lehet. Sem magamat, sem az igen tisztelt gyűlést nem biztatom azzal, hogy új igazságot mondok el, de azt merem állítani, hogy mondani csak olyan igazságokat akarok, melyeket a tudomány és az emberiség tapasztalata igazságoknak már elfogadott.

Értekezésem alatt, metaphisicai magaslatokra hágni épen nem szándékom, de hogy értekezésem czélja kivehetőbb legyen, más szókkal, hogy jobban megérttessem, egy kissé mégis messze kezdem.

*

A természettudományok mai állása mellett, értelmünk conpromissiója nélkül mondhatjuk, hogy a teremtés nincs bevégezve, és hogy az örökkévalóságban, véghetetlenségben, az alakulás, a fejlődés, vagy a jobban ismert kifejezés szerint, a teremtés folyton folyik, folyik mindig ugyanazon erők és elemek mozgása és ereje által. Az örökkévaló örökké kell hogy alakuljon, megújuljon és soha legkisebb parányában is meg ne semmisüljön. Ha nem így lenne a végtelenség és a végesek között szakadás állana be.

*) Az erdélyi gazdák negyedik tordai vándorgyűlésén szeptember 30-án olvasta S á m i L á s z l ó. Szerk.

Ha az örökké és folyton tartó alakulás és fejlődés a nagy mindenség törvénye, törvénye kell hogy legyen ez a mi földünknek is.

Földünk — kezdetben — más szókkal az időtlen időben, szinte az örökkévaló véghetetlen cosmosból vált ki. Kiválásakor elemeiben és anyagával magával hozta minden alakulásnak, fejlődésnek, létnek és életnek csiráját, magával hozta a törvényt, mely a nagy mindenségben uralkodik, és az erőt is, mely örökkön örökké alakít, fejleszt, bont, épít, de soha semmit meg nem semmisít. — A magával hozott erő és törvénynél fogva, akkor a mikor már parányok voltak, hogy tovább ne gondoljuk — a parányok ásványokká alakultak, az ásványalapon láthatatlan vegyész műveletek után, megjelent az első növény, ebből az első állat, — miféle állat nem tudom, de a természetvizsgálók szerint oly kicsinyek voltak ezek, hogy kis körmünkre milliók fértek volna belőlök és mégis a szerves világ alapját ezek rakták le, és az alapot elég szilárdra tették arra, hogy a volt és leendő szerves világot megbirja és időtlen idők után szinte ez alapon nemesült az anyag annyira, hogy gondolkozó szervvé alakulhatott: ember lett.

Az a teremtő erő, mely a mindenségben és a mindenség részén a földön folytonosan alakul, és alakításában mindig a haladás törvényét követi, alakító erejének földünkön, — legalább ez idő szerint — legmagasabb fokára az emberben jutott el.

Az egésznek törvénye, törvénye a résznek is. Ez okból az embernek szükségképpen folytatni kell a teremtést, folytatni abban az értelemben, hogy értelmével a természet erői, szellemével az anyag, szabadságával mindennemű fatum felett hatalmat nyerjen, folytonos munka és csere által szerezvén az élet számára több több gazdagságot, és teremtven az idő és szükség szerint fejlettebb, fejlettebb civilizációkat.

Ha e nagy missióra és ennek már betöltött részére gondolunk, és ha az ember kiindulás pontjára, nem a biblia de a tudomány adatai után szinte reá gondolunk, ha elgondoljuk az akadályok sokféleségét, és ezekkel szembe a kezdő ember rettenetes tehetetlenségét, ha elgondoljuk, hogy emlékezet nélkül a múltba, előrelátás nélkül a jövőbe, meztelen testtel, ügyetlen kézzel, tudatlan fővel, minden szerszám nélkül, a természet összes erőinek közepette, mintegy békoi között kelle megélniök, nemcsak megélniök, de tovább fejlődniök, ha elgondoljuk, hogy agyukban a gondolkozó erő még igen csekély, hogy koponyájuk nem a teremtő és fejlesztő eszének kupolája, hanem a vadállati indulatok sötét törpe barlangja lehetett: ha mindezeket elgondoljuk, az eredmény nagyszerűsége miatt, hogy földművelést, ipart, forgalmat, vallást, művészeteket, tudományt és társadalmat teremtettek, hálával és tisztelettel kell meghajolnunk az előtünk éltek emléke előtt és reménnyel s erős kötelességérzettel hozzá látnunk a munka, a missió tovább folytatásához.

Az eddig mondottak, gazdasági vándorgyűlésen, tehát ugynevezett practicus emberek előtt, félek, hogy pusztá elmfuttatásnak tűnhetnének fel. Én többet akartam.

A mint a szerves élet alapjáról szoltottam földünkön, emlékeztetni akartam önöket arra a sok alakban elmondott igazságra, hogy ha a pusztá szemmel nem látható kicsinyek együttes ereje és hatása a fizikai világban oly nagy eredményt idézhetett elő, a meglevő tényezőkkel az oeconomicai és morális világban egyesülten és egyetértve az emberek szinte nagyszerű eredményeket hozhatnak létre.

A mint az emberek kiindulási pontjáról szoltottam, újból és újból hirdetni akartam azt a másik nagy igazságot: hogy az akadály még nem lehetetlenség.

Gazdáknak és hazafiaknak mind a két igazságra nagy szükségök van.

*

Ma a természettudományok, de a tapasztalásból is tudjuk, hogy földünk és légköre az ember életfentartására és fejlesztésére szükséges erőknek és kincseknek kimeríthetetlen gazdag raktára, de azért őseink a földön kívül, melyen megállhattak, úgy lefekhettek, a levegőn kívül, mit beszívtak, s a vizen kívül, mit megittak, egyebet a roppant kincsből és erőből nem igen tudtak használni: hatalmak nem volt semmi felett.

A mit nem tudunk használni, nem vagyunkunk.

Ez mindig így volt és mindig így lesz.

Ezt az állítást, hogy a természet minden kincse és ereje az emberre nézve, míg eszével és munkájával el nem sajátítja, csak lappangó hasznosság és teljes értéktelenség, az emberiség hajdan korából egy két vonással igazolom, e közben szeretném, ha azt is ki tudnám tüntetni, hogy körülbelől mily mérték szerint kell mérnünk a hasznos embereket.

Tűz, melegség, világosság, több ismeretlen és láthatatlan erők, nagy idővel az ember megjelenése előtt titokteljes uton lejártak a föld belsejébe vegyészkedni. Vegyészkedésük eredményeül megalakultak mindennemű és nevű kövek és érczek. Ma a legszegényebb ember is tudja, nem csak tudja, de érzi és élvezi a kő, vas és tűz roppant erejét és hasznosságát, de a régiek előtt ez nagy ideig ismeretlen volt.

Földünk belseje egy hiteles és rendezett adatokkal gazdag muzeum. Innen tudhatjuk meg, hogy az ember a kőben lappangó erőt legelőbb baltának használta.

A kőbaltával némi hatalmat nyert a fa felett, mert levághatta, csinálhatott magának a barlangnál biztosabb lakhelyet, csinálhatott sajkát, mely által a víz felett nyert némi hatalmat.

A ki a kőben lappangó erőt legelőbb hasznosította, nem csak a maga hatalmát nagyobbította, de az összes emberiséget gazdagította.

Mert az egyszer hasznosított erő és az ezzel végzett munka a további erő hasznosításnak és minden megteendő munkának segítségére van.

Ez egyetlen egy szerszámmal az embernek ebédje biztosítottabb volt, és valamihez tartóssabb joga is lett. — Vadászból pásztor lehetett.

A vasban lappangó erőnek felismerése és használata által ismét sok dolog felett hatalmat szerzett az ember, földmivelő lett, ebédjét és életét még jobban biztosította.

Egyik erő, egy másik erő kibontakoztatására mindig segítséget ad.

Minden gazda, még ha vegytant nem tanult is, ma már tud annyit, hogy földünk felszine sokféle hasznunkra fordítható lappangó erőnek raktára. E lappangó erőnek hasznosítása a vas ereje által lehetséges. Vassal hasogatjuk és porhanyosítjuk fel a földet, hogy a benne lappangó erőnek aratásunk érdekében célszerű feloszlással, mozgással, a napnak, levegőnek és esőnek utat nyissanak.

A szegény régiek annyira érezték, mennyi erő és hasznosság rejlik a vasban, hogy feltalálóját istennek tették, s nem ok nélkül.

A felhozott két példából kétségtelen, hogy a mily arányban az ember a természet lappangó erőit hasznosítani tudta, fejlődése abban az arányban haladott, de szükségei is abban az arányban szaporodtak. A mint a gyomrát ki tudta elégiteni, a szem, fül, képzelődés, érzelem és értelem szükségei állottak elő. Ezek kielégítése közben a természetből mindig több több erőt hasznosított és ez által maga is mindig fejlettebb és tökéletesebb lett. Rendre megteremtette az ipart, művészetet, tudományt, és társadalmat, ezek által több gazdagsághoz jutott, és joga lett több dologhoz.

A kőkorbeli ember szerencsésnek érezte magát, ha valamit ehetett, szántó vető korában már száz köből buza és házi állatai mellett nyomorultnak tartotta volna magát, ha semmi egyebe nem volt volna.

Ha a természettől öröklött törvénye az embernek, hogy enni kell, természettől öröklött törvénye az is, hogy cserélni kell. Ez utóbbi törvény nélkül az állatok szomszédságában maradt volna az ember örökre és nem fejlődhetett volna ki emberiségné.

*

Az ember összes hatalmával nem adhat az anyaghoz egy parányt, de meg sem semmisíthet belőle. Ember hatalma az anyag felett csak hely és alakváltoztatásban áll. Az elsőért az utakat és szállító eszközöket kelle folytonosan tökéletesítenie, a másodikért azt a soknemű szerszámot, melylyel saját erejét toldotta meg. — Hely és alakváltoztató hatalmával roppant sok hasznót csinált már az ember, de a cserekéesség nélkül, e mind elmaradt volna! Igaz, hogy becületes embernek mindent csak munkával kell megfizetni, de ha az embernek munkát munkával, vagy más szóval terményt terménnyel kellett volna mind ez ideig megfizetnie, az a mit ma gazdaságnak neveziünk, nagyon lassan gyarapodhatott volna.

Hogy az ember gyorsabban cserélhessen, forgalmi közegül valami olyasmi kelle, mely kistömegben könnyen szállítható és legkissebb részében is értékes legyen. Oly anyag kelle, mely az idő rozsdájától változatlan maradjon, adónál vevőnél ugyan az a haszna legyen.

Ezt a roppant szolgálatot az emberiségnek, egy szilárdúsága, oszthatósága és fényénél fogva erre nagyon alkal-

mas érez, az arany tette meg. Az ország forgalmi közege, népies kifejezéssel pénz lett. — A pénz ellen mondhatnak bár mennyi rosszat az álmoralisták, az okos ember munkaszaporító és munka megtakarító gépnek tartja, és hasznosságáért mindenkor áldani és keresni fogja. Az arany szereplésével kezdődött meg, hogy a legromlottabb termény, a romolhatatlanság alakját vehette fel. A takarékoságot csak a pénz használata óta kezdette meg az emberiség, a takarékoságnak pedig egyenes utóda a tőke. Nagy fogalom! Jelenti az emberiség által valóított összes gazdagságot, jelenti azt az ezer és ezer mindennemű és nevű alakban javunkra működő erőt, mely az által, hogy az emberi tehetségeket fejlődni segíti, megvált a tudatlanságból, kiemel tehetetlenségünkől, szépíti és nemesíti életünket, — egy szóval a tőke az, mely értelemmel használva minden rosszat jóra fordíthat. Ezt nem azért mondom, mert szívemet kielégíti, de mert értelmem is elfogadja.

Ha a tőke erejét, hatalmát és hatását méltányoljuk és lehetetlen is nem méltányolnunk, hasznos embereknek kell tartanunk általában mindazokat, kik az anyag hely és alak változtatására és a forgalom könnyítésére erő és idő kimélő szerszámokat, gépeket és közegeket hoztak létre. Időről időről, és fokenként ezek által lett belőlünk emberiség.

Ha a kőbaltáról mostani szerszámainkra gondolunk. Önérzettel mondhatjuk, hogy minden hasznost és minden időben az ember termelt és mindig abban az arányban a mennyit tudott.

A föld melyen élünk kell, bitorolva van, ez tagadhatatlan, de vigasztalhat az, hogy a benne és körülte levő elemek és erők mozgása és cseréje által az életünkre és fejlődésünkre hasznos tárgyakat véghetetlenül szaporíthatjuk, de hogy így lehessen, főleg az emberi tehetségek fejlődésére kell legnagyobb gondot fordítanunk.

Mert ha az anyag lelke az erő, az erő lelke a szellem.

Adónkkal, pénzügyi és másnemű nyomorságainkkal szembe, a mit mondék vigasztaló és bátorító igazság, csak érteni tudjuk, s értelem szerint akarni akarjunk.

*

Ujból ismétlem: a föld semmit nem ad, vagy ha ad, igen keveset ad, de kész mindig és mindent kölcsönözni, és a mint a tudomány mai állása szerint igen jól tudhatjuk:

A képesség az ember hasznáralenni minden anyagban megvan, tehát sok mindenből kölcsönözhet.

Egy tanuságos gazdasági értekezést lehetne arról tartani, hogy minő eljárás és intézmények szükségesek arra, hogy a föld kölcsönző erejét kimeríthetetlenül lehessen tenni, erre még politikai szervezetünk, nemzetközi viszonyaink és még más tényezők is befolyanak. Ezt csak éppen megemlíteni akartam, és ezennel más tárgyra térek.

*

Hazánkban emberekben, földben és más egyéb tárgyakban ma még nagyon sok értéktelenség van.

Az értéktelenségek oka miudenütt a tudatlanság, szegénység és közönyösség. Ez utolsó akadályt el is hagyhatam volna, mert ha a két első le van győzve, önként elenyézik.

Lehet valakinek itt a közelbe is kitünő fekvésű kopár hegy oldala, melyen tán ezer évek óta haszon nélkül vesz el a napsugár és az eső, melynek a tengerből gözalakbani fel-emelésére a tudósok számítása szerint tizenhat billió ló erőre volna szükség. E roppant érték haszon nélkül vész el, mert talán birtokosa nem tudja, hogy ottan azt a felséges nedvet lehetne megtermelni, melynek testünkre és szellemünkre jótékony hatását már még az ó indus védák megénekelték.

Lehet, hogy tudja és nincs tőkéje, nincs pénzre reá.

Ha van, ki ilyen dologra adjon, hasznos ember a társadalomban, meghódítani segít egy darab földet és úgy meghódítani, hogy senkinek nem kerül egy könyecseppjébe sem.

Hogy egy országban sok ilyen tőkekináló ember lehessen, nagy különféleségnek kell lenni a foglalkozásban, és nagy személy és vagyombiztosságnak.

A pénz mindig oda huzódik, a hol a foglalkozás sokféle, a forgalom ennek következtében sebes, és az egyesülési hajlam az emberekben nagy!

A foglalkozás egyfélése csaknem mozdulatlaná teszi a társadalmat, roppant erőfecsérléssel jár. Minden javak közt legmulandóbb az ember munkaereje, a mely órában hasznot hajtólaga el nem fogyasztjuk, örökre veszve van, pedig igaz az, hogy csak ki saját munkáját el tudja adni, veheti meg a másét: az ár mindig munka, csak a tolvajnak lehet más fogalma.

A földbirtokos apák, kiknek több fiok van, elmélkedjenek e felett, és nem mindeniket egy foglalkozásra neveltessek.

A kinek a kamat magassága nem tetszik, szinte elmélkedhetik a foglalkozás többféleségéről, s az ebből folyó forgalom sebességéről. A tisztán földműves nép csak egyszer forgathatja meg egy év alatt tőkéjét; a lassu forgalom mellett mindig magas a kamatláb. A jóllét eszközlője nem a pénz mennyisége, hanem a forgalom gyorsasága, gyors forgalom mellett nő az egyeseknek és az államnak is ereje. Az elmondottakat két kis kereskedő forgalmával illusztrálom. **A** kereskedőnél lassu a forgalom, 5000 forint tőkéje meg van de hogy megélhessen belőle, 50%-kal kénytelen árulni. **B.** kereskedőnél gyors a forgalom, 5000 forint tőke mellett 2%-kal árulhat, még is több jövedelme lehet mint **A**-nak.

Nem fejtegetem most bővebben e tárgyat, csak annyit mondok, hogy a kamatot a törvényhozásnak nincs annyi hatalma, hogy leszállithassa, az ország összes lakosságának kell erre dolgoznunk.

Minél fejlettebb valamely társadalom, annál jövedelmezőbb benne a munka, a takarékosabb, a tőkeajánló több és a kamat olcsóbb lesz.

Fogalmainkat javítsuk, senki ne szégyeljen dolgozni. Addig nyujtazzunk, míg a takarónk enged, más szók-

kal jövedelmünknel valamivel kevesebbet költsünk, akkor tíz év alatt annyi tőke gyűl hazánkban, hogy képes lesz leszállítani a kamatot.

Ha hasznos ember az, ki egy üres helyet nemes gyümölcsfával betöltet;

ha hasznos ember az, ki a csiki havasokon egy fenyőfát levág;

ha hasznos ember az, ki a legvágott fenyőfát hordóra hozza;

ha hasznos ember az, ki az ide hozott fenyőfából iskola padot csinál;

hasznos ember az is, ki a padra leült gyermekeket egészséges elvekre tanítja és az élet céljával s feladatával megismerteti. Egy szóval uraim, szerintem csak azok a hasznos emberek, kik az emberiség vagyont szaporítják, vagy magát az emberiséget nagyobbítják az által, hogy az embert értelmesebbé s nemesebbé lenni segítik. A közjóllét és a közbátorság a műveltségtől függ. Mentől inkább átengedi helyét a természet rabszolgája a természet urának, annál inkább nő a maga családja és hazája iránti felelősség érzete, ennek következtében tevékenysége.

*

Értekezésem végén vagyok és még nem tettem semmiféle indítványt arra, hogy az államtól valamit kérjünk. Nem is teszek: szerintem jóra való emberek közt az államnak nincs és nem is lehet több teendője, minthogy védje azokat, kik valamit bírnak, és azok elől, kik bírni akarnak, az akadályokat elhárítsa.

Drága a pénz, nagy az adó, nincs forgalom! E bajok ellen honosítsuk meg Franklinnak ezt a mondását: „az idő pénz“ sőt toldjuk meg ezzel: „az idő maga az élet.“ Dolgozzunk többet és többfélétt, költsünk okosan, és az egymás megismerésére, az egymás segítésére minden téren egyesüljünk. Ha ezt erős akarattal kezdjük, nagy eredménnyel végezhetjük.

*

Egy nagy közgazdasági kérdés foglalkoztatja most a hazai közvéleményt: a vám és bankkérdés, még ezek érdekében sem teszek indítványt. Mi földművelő nép vagyunk és leszünk még nagy ideig; a mi legnagyobb és legelső érdekünk a szabadság, nekünk csak munka és kereskedelem szabadsággal lehet megállapítanunk politikai szabadságunk jövőjét. Szabadság nélkül nincs erős ember, nem lehet erős és gazdag nemzet. A szabadelvű kormányoknak ezeket érteni kell, tehát nem szükség figyelmeztetnünk.

*

Uraim! hálásan ismerem el, hogy ezek a vándorgyűlésnek célirányosan és üdvösen vannak berendezve. A vándorgyűlések tartamára rendezett tárlat, az állat, termény, gazdasági gépek és a hazai ipar tárgyainak van megnyitva. A tárlat bírálata alkalmával sok hasznos eszme fejlődhet ki, és sokaknál a megjelenők közül egy és más dologra hasznos meggyőződés érlelődik meg; a meggyőződés természete pedig, hogy mindig tényekben is nyilvánulni törekszik.

Egyes célirányosan berendezett jószágok meglátogatása szinte igen helyesen van feltéve a vándorgyűlések programjába. Ilyen alkalmakkal sok gazda egy óra alatt annyit tanulhat, mennyit otthon talán évekig és talán csak kárával tanulhatna meg.

Hogy ily alkalmakkor a szántó verseny el nem maradhat, igen természetesnek találom.

A hű és szorgalmas cseléd számára kitűzött jutalmak, szeretem hinni, épen a földműveléssel foglalkozó házankfiai érdekében üdvös hatást gyakorolnak. Már a hajdani rómaiak azt tartották a cselédekről „servi, humiles anici.” Vesződés az olyan gazda élete, kinek hűtlen és lomha cselédekkel kell bajlódnia. A gyakorlatba vett cselédjutalmazás, lassan lassan, de jótékonyan hat arra, hogy jobb cselédek legyenek és valljuk meg, hat közvetve arra is, hogy a gazdák is jobbak legyenek.

Örvendek, hogy ezeket senkinek nem kell indítványozni, mert már életbe vannak léptetve.

Én itt a vándorgyűlés színe előtt, és ha magamba vagyok is, mindig azt kívánom, hogy áldás legyen azok munkáján, kik ily ügyekben fáradoznak.

Méltóztassanak megengedni, hogy értekezésem szellemében — ez alkalommal a gyűlés iranti tekintetből minden indokolás nélkül — én is tehessek egy rövid indítványt. Indítványozom:

Mondja ki a vándorgyűlés, hogy ezutáni gyűlésein nyilvánosan megdicséri, és ha lehet megjutalmazza az olyan községek, melyek határaikban egy egy év leforgása alatt legtöbb fát ültettek;

mondja ki a vándorgyűlés és hozza a legnagyobb nyilvánosságra, hogy ezutáni gyűlésein, nyilvánosan megdicséri és megjutalmazza az olyan községek, melyek a gazdaságra és közgazdaságra tartozó irodalmi művekből legszebb községi könyvtárt rendeznek be.

A vándorgyűlés üdvös hatása abban az arányban nő, melyben több több tevékenységet tud felköltetni. Ajánlom indítványomat.

Sámi László.

A k-monostori tanintézet bér gazdasága.

(Vége.)

Legelők, a mintegy 242 h. terjedelemből mintegy 70 holdat letudva, jóknak mondhatók. Azonban a nagyobb részének 160 holdnak távoli fekvése annak használatát nem kis mérvben gátolja. E nagyobb részre (Kardosfalva) telepített ki az intézet juhászata, mihez még legelődíjas marhák is fogadtatnak. Legelőnk több része részint közvetlen közelben, részint nem távol fekszik s tenyészmaháink által használtatik ki. Ezen részen is sok telkesítési munka vár a teljesítésre. A bokrok ellepített helyek tisztítást igényelnek, mely munkát évenként mintegy 10—15 holddal haladunk előbbre. Tenyészeink mértékéhez képest.

Azonkívül részint a távoleső juhászat részére szükséges szalma helybeni előállítás, részint tisztítás, részint majdan mesterséges takarmányos és legelő létesítése végett kardosfalvi 160 holdas legelőnknek alkalmas részeit törés alá vettük s eddig mintegy 10 holdat tettünk itt is szántóföldi használatra alkalmassá.

Főlszereléseink gyarapodását illetőleg korábbi évkönyveink adatai pótlásul kiemelendőknek tartjuk, hogy épületeink két 12 szekér számára alkalmas szekérszinnel, egy körül-belül 6000 m. gabna befogadására képes magtárral, egy lábas deszka csűrrel szaporodtak, mindezek igen érezhető szükségét elégitvén ki. Ezekon kívül 100-as hidmérlegünk is felállított, mázsaházzal ellátott s gazdasági ügyvitelünk pontos adatainak megszerzésére használatba vétetett.

Eszköz-leltárunk a következő nagyobb tárgyakkal gyarapodott: a nagym. ministerium gondoskodása juttatott intézetünk számára egy öt ló erejű Marschall-féle gőz-cséplőgépet, mely intézeti termésünk cséplését elvégezvén, évenként napidíj fizetésért a környékbeli birtokosságnak kiadva hasznosítottatik. Ugyancsak a gőzgéphez egy körfűrész is beszereztetett. Beszereztetett ezenkívül egy ló erőre alkalmazott Richmond & Pernellett-féle választó henger-rosta s végül legújabbban egy Samuelson-féle „Omnium Royal“ arató gép.

Gazdasági felszerüléstünk hasznos gyarapodása, midőn jelenleg is örvedetesen constatálható, részint már most, részint a legközelebbi évben megnyerendi teljes kiegészítését.

Allattartás és tenyésztés. Az intézet marhaállománya ez idő szerint áll:

Vonó állatokban: 5 drb lóból s 20 drb ökröből } A lovak között 2 drb tenyészkancza, 2 drb herélt s 1 drb itt nevelt s már hámozott herélt csikó.

Tenyészállatokban van pedig:

a tehenészetben összesen 28 drb és pedig:

tiszta magyar fajta

bika öreg 1 drb Csáky-féle perbenyiki törzs-

gulyából,

bika 3 éves 1 drb.

„ 1 éves 6 drb.

tehen öreg 13 db, 2 db Csáky-féle, 11 db erdélyi.

„ 3 éves 6 drb.

„ 1 éves 1 drb.

A tehenészet jelenlegi megfogyott száma onnét ered, hogy az állományból már ez év folytán 21 drb eladatott, a még meglevő állomány is el fog adatni, hogy az idei őszre beszerzendő müzthali fajtának helyet engedjen. 6 drb úszó azonban fenntartatik további keresztezési kísérletek tételére.

A juhászat számlál összesen 244 drbot, melyből

öreg kos 8 „

„ anya 173 „

2 éves kos 13 „

„ jerke 39 „

1 éves kos	15 darab
„ jerke	46 „
bárány: kos	6 „
„ jerke	44 „

Ezen számokban fajták szerint következők vannak:

1. Erdélyi fürtös gyapjas juh 160 darab. Ez képezi a törzssanyagot, mely saját fajtájának fenntartása és a keresztezéshez szolgáltatandó tenyészanyag előállítására irányában kezeltek. Az anyákból évenként 70 drb Lincoln és Oxfordshiredown kosokkal hágattatott. Az ez iránybani keresztezések azonban egy Lincoln és az Oxfordshiredown kos elpusztultával kisebb arányban folytathatnak, most már csak egy Lincoln kossal. Nyirási átlag volt $3\frac{1}{2}$ ű. Mellék haszonvételt a fejtés és sajt készítés képez, melyből darabonként 10 ű eredmény esik, s mely városunkban megkedveltetvén, 50—60 krral értékesítettik.

2. Lincoln kos 1 drb.

3. Lincoln keresztezés 80 drb.

4. Oxfordshiredown keresztezés 69 drb, mely keresztezéseknek eredményeül egyelőre azt emelhetjük ki, hogy az e fajta anyaállatok élősúly átlaga 68—70 ű-ra, a bárányoké a Lincoln-féléknél $6\frac{1}{8}$, az Oxfordshiredown-féléknél $6\frac{7}{8}$ ű-ra emelkedett.

5. Fésűs gyapjas merino 30 drb.

6. Finom posztó gyapjat szolgáltató merino 3 drb. gr. Hunyady tarányi nyájából.

Ezen utóbbi két fajta csak mint állattenyésztési tananyag tekintendő.

Halálzási százalék 380 darab átlag létszám után 10. $\frac{2}{10}$ -ot tett ki, mely nagy arány csaknem kizárólag a keresztezési s a merino állományt sújtja.

A sertésenyésztés állománya össz. 74 drb, melyből

őreg kan	6 „
„ kocza	18 „
1874. kan	2 „
„ kocza	4 „
„ ártány	4 „
1875. malacz	40 „

Ezen állomány ismét a következő fajtákra oszlik:

1. Fehér mangalicza fajta, kisjenői eredetű 51 drb.
2. Szalontai veres hussertés 3 „
3. Mecklenburgi 3 „
4. Kis-jenői-szalontai keresztezés 12 „

A törzssállományt a kisjenői mangalicza fajta képezi; a szalontai veres, valamint a Lónyay Gábor ő mgától ajándékba kapott mecklenburgi fajták részint önállóság tiszta, részint keresztezési kísérletek ezéjából tartatnak. A kisjenő-szalontai keresztezések testnagyság, alak és fejlődés tekintetében igen szép eredményt szolgáltattak. A mecklenburgiak mindezen tekintetben hátul maradtak. Mindezen fajtáknak hizlalási eredményeiről csak a jövő alkalmával szólhatunk, a jelen őszszel megnyitandó hizlaldánk adatai alapján.

Vörös Sándor.

EGYVELEG.

Mély megilletődéssel közöljük a megdöbbentő gyászhiert, hogy

BELKE TIVADAR

a keszthelyi m. kir. gazd. tanintézet főkerítésze és tanára f. hó 9-én, élete 48. évében szélhűtésben elhunyt.

A boldogult, mint a híres Lucas Edének kedvencz és méltó tanítványa, nálunk keresett és talált új és háládatos hazát, de fájdalom, csak rövid ideig lehetett a miénk! Áldás és béke hamvaira!

* Eladó őszibarack csemete. A torda-aranyosi gazdasági egyesület kertjében 1000—1500 beoltott legjobb francia őszi barack csemeték — catalogus szerint — eladók, ára darabjának egyesületi tag részére 30 kr., idegen részére 40 kr. Kiadásuk kezdődik october hó 20-án és tart fagy beálltáig, tavasszal a mennyiség kimerüléséig, megrendeléseket elfogad Wolff Gábor egyesületi gazda. Tordán, 1875. october hó 9-én. A torda-aranyosi gazdasági egyesület nevében: Velits Ödön, titkár.

* Magyar királyi távirtdai gyorsaság. A közelmúltban lapunk szerkesztője Ostende tengeri fürdőből táviratot kapott, feladatott 10 óra 35 perc, Kolozsvárra érkezett 3 óra s 4 perczkor! Minap táviratoz ugyanannak valaki Kolozsvárról Tordára, feladja itt 7 órakor és Tordára megérkezik 10 óra 45 perczkor!!! Ha az imént említett külföldi távirat is négy óráknél négy mértföldet haladt volna, még ma sem érkezett volna kezünkhez! Különben a mi távirtdánk nál már többször tapasztaltuk, hogy a „festina lente“ jelszavához ragaszkodik.

* A tordai vándorgyűlés jegyzőkönyve az erdélyi gazdasági egyesület igazgató választmányának határozata folytán az „Erdélyi gazda“ hasábjain teljertartalmulag közölni fog.

* A magyar természettudományi társulat mint a „Természettudományi közlöny“ legújabb számában olvassuk, jelenleg már 4332 tagot számlál, a könyvkiadó vállalat második cyclusára 1237 aláírás érkezett be. A legközelebb, részint 1874-ik, részint már 1875-iki könyvilletmény fejében kiadandó művek a következők lesznek: Johnson „Hogy nő a vetés“, Proctor „Más világ mint a miénk“, és Lubbock „Az őstörténelmi időkől“. Ajánljuk a derék társulatot és korszerű vállalatát t. olvasóink szives figyelmébe.

* Tejgazdaságokra nézve fontos egy farmernek azon tapasztalata, ki tehenének naponta egy fél busher (körülbelül 19 icze) almát adott és télen is oly szépszinű és izletes vaját nyert utánna, mint akár május vagy juniusban. Egy szomszéd gazda, ki a kísérletet utánozta, még arról is meggyőződött, hogy az almával tartott tehenek egy harmadrésszel több tejet adtak mint a többiek. Általában véve megjegyzendő, hogy az alma tulságos mérvben adagolva, nem jó hatással van — bizonyos mérvben más takarmánnyal keverve azonban határozottan kedvező eredményt szolgált. Midőn az alma bőven terem — mint p. o. vidékenként a jelen évben — érdemes volna az értékesítés e nemét is megpróbálni s az eredményt a gazdaközönséggel tudatni.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Gyümölcsmagvak

vad fákról szedve

$\frac{2}{3}$ részben körte és $\frac{1}{3}$ részben almával keverve
(30) eladók, fontja 1 frt 50 kr. (2—3)
Keszthely. (Zalamegye).

BELKE TIVADAR.

ERDÉLYI PEZSGŐ

a legjobb francia rendszer szerint
gyártva:

Fehér és rózsza pezsgő pal.-ját 1 ft 50—1 ft 80 kron

Kitünő riesling pezsgő „ 2 ft —2 ft 30 kron

(29) ajánl. (2—6)

Mehrer és társa pezsgőgyára.

Kolozsvártt, báró Radák-ház.

Eladóknak nagyobb megrendeléseknél megfelelő árkedvezményt nyel szolgálunk.

(1) Könnyök szerkezetű borsajtók, szőlő-
zúzók, eccentrice szecs-kavágók, Pernolet
konkoly választó és Mayer-féle Trieurs ros-
ták, Hohenheimi és különböző kovácsolt
vasból készült ekék, gabona zsákok kapha-
tók gyári áron

TAUFFER FERENCZNÉL
Kolozsvártt.

(42—52)

JANKÓ VINCZE

CÉPCYÁRA KOLOZSVÁRTT.

A mult évi hivatalos statisztikai adatok szerint Erdélyben 18106 eke állott a földmívelés szolgálatára, melyek között csak 3967 vas eke találtatott.

A cultura magasabb fokán álló államokban a vas-ekék általában tökéleteseknek tartatnak, mint a faekék, s azoknak elterjedése egyszersmind a gazdaság fejlődési fokát jelzi.

Bátor vagyok jó hírünk és nevünk érdekében a t. cz. gazdaközönséget ezen körülményre megújítva figyelmeztetni s egyuttal értesíteni, miszerint gyári üzletem ez idő szerint kiválólólag ekegyártással foglalkozik.

Ekéim az erdélyi földviszonyokhoz átalakítva

Gubicz, Vidats és Clayton-féle

minták szerint készülnek javított szerkezettel s mostani alakjokban a legkövetelőbb igényeket is kielégítik.

Ekéimet ötféle nagyságban készítettem. Az első számú legnagyobb, az ötödik számú legkisebb.

Az árak az ekék nagysága szerint következők: 25 frt, 22 frt, 20 frt, 18 frt, 16 frt; vastengelyű eketaligáé 14 frt, fatengelyű taligáé 12 frt. Levél által tett megrendeléseket is gyorsan és pontosan teljesítek.

Répvágók, szecs-kavágók, morzsolók, rosták, borsajtók, borfejtő szivattyúk gyáramban mindenkor kaphatók.

Megromlott gépek kijavítására is teljes készséggel ajánlkozom.

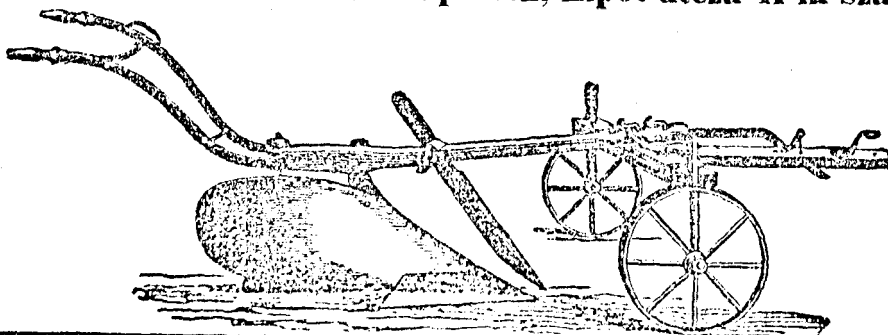
Kolozsvártt, 1875.

teljes tisztelettel
JANKÓ VINCZE
gépgyár tulajdonos.

(15) (21—26)

Gubicz László gazdasági gépgyára

Budapesten, Lipót-uteza 41-ik szám.

Ajánlja általános elismerésben részesült kitünő

Gubicz-ekéit,

ugyszinte magtakaróit, boronáit, rög-törőit, rostáit stb. jutányos ár mellett.

Arjegyzéket kívánatra bérmentesen küldve, megrendeléseket pontosan teljesít

Gubicz László.

(7)

(21—26)

VICTORIA biztosító társaság Kolozsvárt

(alapított 1865-ben).

A vagyommérleg- és forgalmi kimutatás kivonata: (1874. decz. 31.)

Összes bevételek kezdettől	
(1865)—1873. év végéig	16.229,161 f. 17 kr. o. é.
Bevétel 1874-ik évben	3.376.862 f. 82 kr. o. é.
összesen	19.606,023 f. 99 kr. o. é.

Kifizetett károk kezdettől	
(1865)—1873. év végéig	5.355.856 f. 42 kr. o. é.
Kifizetett károk 1874. évben	1.324,799 f. 85 kr. o. é.
összesen	6.680.656 f. 27 kr. o. é.

Kiosztott nyereség kezdettől	
1874-ik év végéig	439.738 ft. 69 kr. o. é.

Biztosítéki alap:	
Alaptőke (ebből 1 millió forint teljesen befizetve)	2.000,000 ft. — kr. o. é.
Tartalék alapok az összes biztosítási ágakban	1.369,989 ft. 32 kr. o. é.
Évi tiszta díj bevétel	1.500,000 ft. — kr. o. é.
összesen	4.869,989 ft. 32 kr. o. é.

FELHÍVÁS

takarmány- és gabonaneműek tűzkár ellen biztosítására.

Az aratás és széna csinálás befejeztével, van szerencsénk jelenteni, hogy a VICTORIA akár központon, akár a vidéken megbízott fő- és alügynökei közvetítésével biztosítást nyújt minden mezei termény tűz által elkarosulása ellen.

A biztosítás egyaránt elfogadjatik a helységekben vagy azokon kívül, asztagokban, boglyákban vagy berakva az épületekbe, fedél alatt, sőt már hordás alatt koresztekben és kalangyákban.

Elcseplés után a biztosítás a szemre kiterjed a hova rakodás előre tudatása feltétele mellett

A folyó időnyre különös kedvezmények állapítottak meg, melyek az illető ügynökségeknél megtudhatók.

Csőplőgépek, ha egy helyről másra vándorolnak is, szintén biztosíthatók.

Díjtétekkel és tájékozással, biztosítási példákkal az ügynökségek szolgálnak.

Ezeket kivül biztosítás alá vétetnek mindenféle gazdasági eszközök, marha állomány, gazdasági és laképületek, minden ingóságok, kereskedelmi- és iparczikkék.

Társas, — árva — és egyházi épületeknél különös kedvezmények nyújthatnak.

Végre életbiztosítások kötetnek minden szokásban levő módozatokkal.

A VICTORIA biztosító társaság 10 éves működése alatt kötelezettségének mindig hiven és pontosan megfelelően, bizalommal hívja fel a közönséget, biztosításait jövőre is első sorban ezen tisztán hazai és minden idegen elemtől ment intézet által eszközöltetni.

(4) (20—26)

VICTORIA bizt. társaság igazgatósága.

Piaci árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy veka					Egy mazsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajezárokbán										
Kolozsvár	oktob. 14	370—390	250—270	200—210	120—130	165—180	150	75	—	21
Nagy-Várad	decz. 29	380—480	340—370	280—320	120—160	260—300	300	140	1500	24
Maros-Vásárhely	oct. 7	310	200	180	180	—	160	30	1020	18
Károly-Fehérvár	oct. 2	378	285	200	145	—	136	70	900	18
Nagy-Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó	decz. 31	388—455	361	290—312	135—141	318	—	—	—	18
Besztercze	oct. 5	380	180	130	110	—	250	100	650	14
Nagy-Enyed	szept. 30	325	250	193	188	—	190	39	900	18
Szamosujvár	szept. 20	300—380	240—280	200—220	130—140	—	150	50	1200—1400	15
Déas	oct. 5	360	300	180	120	—	220	50	800	16
Torda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 76 frt 39 kr. — Ezüst árkelet 103.45

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	1—1		1—3		1—6		1—12		1—24		1—52	
	szeri hirdetéskor											
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
16/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16 „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Nagyobb hirdetéseknek külön kedvezmények.

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni: mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése számára.

Hirdetéseket elfogadják lapunk kiadó hivatala és a Gámán János örökösai nyomdájának központi irodája (főúter gr. Gyulai-báz) Mellékletek százanként 1 o. é. forintba számítatnak.

TARTALOM:

Szíves tudomásul. — A hasznos emberekről.
— A k.-monostori tanintézet bér gazdasága.
— Egyveleg. — Hirdetések. — Piaci árak.